

Agata Walczak-Niewiadomska

Uniwersytet Łódzki. Wydział Filologiczny

e-mail: agata.walczak-niewiadomska@uni.lodz.pl

ORCID: 0000-0002-9292-1805

B

iblioteki publiczne dla dzieci w ujęciu architektonicznym

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/FT.2021.004>

Tekst jest opublikowany na zasadach niewyłącznej licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Bez utworów zależnych 4.0 Międzynarodowe (CC BY-ND 4.0 PL).

Przysłany: 24 III 2021

Zaakceptowany: 10 VIII 2021

Dr hab. Agata Walczak-Niewiadomska od 2006 r. pracuje jako adiunkt w Katedrze Informatologii i Bibliologii Uniwersytetu Łódzkiego. Jest autorką czterech książek i licznych artykułów poświęconych historii książki w Kaliszu, biografistycie bibliologicznej i bibliotekarstwu dziecięcemu. Od 2006 r. związana z Pracownią „Słownika pracowników książki polskiej” jako sekretarz, od 2016 r. – jej kierownik. Z-ca redaktora naczelnego czasopisma „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Librorum”. Członkini Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Koordynator współpracy z zagranicą i programu ERASMUS+ w KLiB UŁ. Czterokrotna laureatka nagrody Rektora UŁ. Jej zainteresowania badawcze obejmują wczesną i rodzinną alfabetyzację, bibliotekarstwo dziecięce oraz zagadnienia bibliometryczne.

S

Słowa kluczowe: biblioteki publiczne; biblioteki dla dzieci architektura biblioteczna

S

Streszczenie: Zagadnienie architektury budynków przeznaczonych na potrzeby bibliotek publicznych regularnie pojawiało się na łamach naukowych i fachowych periodyków polskich i zagranicznych. Nieczęsto jednak autorzy poruszali temat w kontekście przestrzeni dla najmłodszej kategorii czytelników – dzieci. Niniejsza praca uzupełnia stan wiedzy w polskiej literaturze przedmiotu, prezentując zmiany, jakie zachodziły na przestrzeni lat w podejściu do projektowania budynków i wewnątrz bibliotek publicznych dla dzieci.

Wprowadzenie

W ostatnich latach zauważalne było zainteresowanie zagadnieniem architektury bibliotecznej, co odzwierciedlone zostało w wielu specjalistycznych publikacjach fachowych¹. Jednym z głównych czynników jest przekonanie o konieczności

¹ M. in. D. Konieczna, *Współczesne trendy architektury bibliotecznej a zmieniające się wymagania użytkowników bibliotek*, [w:] *Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? II Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej, Łódź (Poland), 19-21 June 2006*, Łódź 2006, s. 217-228; K. Latimer [et al.], *Designing library space for children*, Monachium 2011; T. Kruszewski, *Modernizm i neomodernizm: architektura bibliotek publicznych w Polsce na początku XXI wieku*, [w:] *Biblioteka publiczna w przestrzeni społecznej...*, red. J. Ladorucki, Łódź 2017, s. 87-98.

dostosowania kształtu architektonicznego księżnic do nowych funkcji wywołanych technologiczną transformacją prowadzonych przez nie usług i oferowanych kolekcji. Niektóre prezentowane czytelnikom w ostatnich czasach nowe budynki biblioteczne stanowią przykład niezwykle ciekawych w formie, ale nie zawsze uwzględniających specjalistyczną wiedzę na temat funkcji biblioteki w społeczeństwie informacyjnym oraz oczekiwania użytkowników. W przypadku bibliotek dla dzieci zrozumienie ich roli w procesie przygotowania dziecka do odbioru wytworów kultury i socjalizacji jest fundamentem projektowania przestrzeni i budynków bibliotecznych.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie zmian w architekturze i sposobie organizacji przestrzeni, jakim ulegały w ciągu wielu dekad placówki bibliotek publicznych świadczące usługi dla dzieci i młodzieży. Zastosowano metodę analizy opisowo-krytycznej opracowań poświęconych różnym aspektom bibliotekarstwa publicznego. Wiele informacji pozyskano dzięki analizie zawartości stron internetowych i zdeponowanych w nich dokumentów elektronicznych.

Historia

Nie sposób rozpatrywać zmieniającej się na przestrzeni lat formy architektonicznej bibliotek dla dzieci w oderwaniu od funkcji, jakie pełniły w społeczeństwie. Głęboko związane ze społeczno-edukacyjną działalnością, jako instytucje podlegały różnorodnym przemianom oddziałującym m.in. na kształt oferowanej czytelnikom przestrzeni. Proces zmian architektonicznych, jakie charakteryzowały część oferty bibliotecznej dla młodych użytkowników, zajął wiele lat i był zależny od wielu czynników społeczno-ekonomicznych. Warto prześledzić ewolucję przestrzeni tego typu placówek na przykładzie bibliotek dla dzieci organizowanych w krajach Ameryki Północnej i Europy². Lata poprzedzające I wojnę światową charakteryzowała stopniowa rezygnacja z koegzystowania sekcji dla dorosłych i dzieci w jednym budynku na rzecz coraz bardziej popularnych autonomicznych kolekcji dla młodszych czytelników. Działo się tak m.in. dlatego, że przy współdzieleniu jednego budynku do powszechnej praktyki należało zapewnienie osobnych wejść dla obu grup wiekowych. Po 1918 r. raczej rzadko widywano takie rozwiązanie w nowo tworzonych projektach bibliotek publicznych. Pod koniec XIX w. w USA wydzielanie specjalnej przestrzeni dla dzieci stało się wręcz obowiązkiem, jak argumentowały władze niektórych placówek, aby hałaśliwe rzesze młodych czytelników odseparować od dorosłych. Tak się stało w przypadku m.in. biblioteki Instytutu Pratta (Brooklyn, Nowy Jork), w której nowo wybudowanym gmachu (1897) architekci zaplanowali osobne pomieszczenie dla dzieci (pierwszy tego typu projekt)³. W setkach bibliotek zbudowanych dzięki Fundacji Andrew Carnegiego w początkach XX w. na terenie USA oraz Anglii i Szkocji działy dla dzieci zajmowały najczęściej piwnicę lub su terenę budynku. Wiodły do nich z reguły strome schody, co stanowiło przeszkodę

² Kraje te można uznać za kolebkę organizowania usług bibliotecznych dla dzieci w kształcie, jaki znamy do dziś. Więcej na temat historii bibliotekarstwa dziecięcego, zob.: A. Walczak-Niewiadomska, *Historia bibliotek publicznych dla dzieci (do 1914 roku)*, [w:] *Interdyscyplinarium nauk o mediach i kulturze*, red. M. Antczak, Z. Gruszka, Łódź 2020, s. 109-128.

³ *Encyclopedia of library history*, eds. W. Wiegand, D. G. Davis, New York 2015, p. 127.

w dostępności dla użytkowników. Chociaż przestronne, pomieszczenia te nie były odpowiednio oświetlone ze względu na małe i wysoko umieszczone okna⁴.

Biblioteka dla dzieci w początkowych dekadach nie była placówką koedukacyjną, często stosowano podział pomieszczeń ze względu na płeć, używając do tego rozmaitych rozwiązań. W pierwszej bibliotece Carnegiego w Glasgow chłopcy i dziewczynki byli odseparowani od siebie szklaną szybą. Tam, gdzie nie było to możliwe, starano się zapewnić obu grupom oddzielne kolekcje, np. umieszczając numery czasopism na osobnych stołach w zależności od płci czytelnika.

Wprowadzany w różnym tempie na przestrzeni XIX w. obowiązek szkolny, jak również stopniowy zakaz pracy dla małoletnich wpłynęły na przemianę struktury i wystroju wnętrz bibliotecznych, kładąc chociażby nacisk na zapewnienie dzieciom miejsca do nauki i zabawy. Pod względem architektonicznym były to jednak przestrzenie mało ciekawe – surowe, przypominające atmosferą i wyposażeniem bardziej klasę szkolną. Przyczyn upatruje się w powszechnym ówczesnie przekonaniu o wartości porządku i dyscypliny w wychowywaniu dzieci, ale też postrzeganiu biblioteki jako swego rodzaju schroniska dla dzieci spędzających większość czasu na ulicy lub w przepelnionych domach. Dlatego też pierwsze biblioteki dla dzieci nie odstawały wystrojem od oddziałów dla dorosłych. Promowanie w bibliotekach sztywnych zasad i dyscypliny znajdowało wyraz nawet w sposobie ustawienia stołów – pożądany był sposób szkolny, w przeciwieństwie do stołów okrągłych, przy których dzieci mogły mieć kontakt wzrokowy, a przez to inicjować niewłaściwe zachowanie⁵.

Konserwatywne postrzeganie kwestii wystroju zaczęło się zmieniać w początkowych latach XX w. za sprawą bibliotekarzy, którzy dostrzegali potrzebę wyjątkowego traktowania młodego czytelnika. Cardiff charakteryzował je w 1932 r. jako „przestronne, dobrze oświetlone i przewietrzane [...] oraz udekorowane obrazami”⁶. Już wtedy w dyskusji poświęconej kształtowi bibliotekarstwa dziecięcego pojawiały się głosy na temat funkcji, jaką te placówki miały pełnić dla młodego czytelnika. Bibliotekarz wspomnianej księżnicy, John Ballinger, stanowczo przeciwstawiał się koncepcji biblioteki dla dzieci utożsamiającej ją z wypożyczalnią książek do domu. Wolał określenie „czytelnia” („reading halls”), wyobrażając ją sobie jako miejsce, w którym dzieci mogą czytać publikacje przyniesione z domu, zajmować się aktywnościami niezwiązanymi z książką lub po prostu spędzać w nim czas⁷. Całości powinien, zdaniem innych bibliotekarzy, dopełniać odpowiedni rozkład pomieszczeń, uwzględniający czytelnię z wolnym dostępem do zbiorów, przestrzeń z możliwością modyfikacji na potrzeby wykładów lub przedstawień, a także osobne pokoje na zbiory i usługi informacyjne oraz dla aktywności typu storytelling⁸.

Nowatorskie koncepcje pojawiające się w anglojęzycznej literaturze przedmiotu, mimo iż stanowiły czynnik inicjujący w późniejszych latach zmiany, na

⁴ K. R. T. Imhoff, *Children's spaces from around the world*, [w:] *Designing library space for children*, eds. K. Latimer, A. Cranfield, I. Bon, Monachium 2011, p. 131.

⁵ A. Black, C. Rankin, *The history of children's library design: continuities and discontinuities*, [w:] *Designing library space for children*, eds. K. Latimer, A. Cranfield, I. Bon, Monachium 2011, p. 7.

⁶ W. C. B. Sayers, *A manual of children's libraries*, London 1932, p. 104.

⁷ J. Ballinger, *Children's reading halls*, *Library Association Record*, vol. 5: 1903, p. 553.

⁸ W. C. B. Sayers, *The children's library: a practical manual for public, school and home libraries*, London 1911, p. 79.

terenach Wielkiej Brytanii nie wyszły (z wyjątkiem kilku placówek) poza teoretyczne rozważania. Większość ówczesnych bibliotek reprezentowała powszechne, surowe i sztywne podejście do usług bibliotecznych dla dzieci. W tym samym czasie prawie wszystkie nowo budowane oddziały dla dzieci otrzymywały zgoła inny wygląd, skłaniając się bardziej ku wizji biblioteki jako miejsca przyjaznego i przytulnego, wywołując tym samym skojarzenia z domem. Wyposażenie uwzględniało m.in. kominek wraz z przygotowanym siedziskiem, przydatnym szczególnie podczas czytania w zimowe popołudnia, obrazy na ścianach i drewniane rzeźbione wykończenia⁹. Wykreowane przez Amerykanów pojęcie „bibliotecznej atmosfery”, które oznaczało mniej więcej stworzenie takich warunków do czytania i spędzania czasu, aby dziecko czuło się prawie jak w domu, przenoszone było na teren innych państw za sprawą m.in. akcji Amerykańskiego Komitetu Książki ds. Bibliotek Dziecięcych, w ramach którego w latach 20. XX w. powstały biblioteki na terenie Belgii i Francji. Fundusze oferowane przez organizację pokrywały nie tylko koszt zakupu książek, ale też mebli, regałów, stolików, krzesełek i ławek, słowem wyposażenia wnętrza, które, zaprojektowane wcześniej na potrzeby małych czytelników, przetestowane zostały w Bibliotece Publicznej Nowego Jorku. Wszystkie elementy, wraz z obrazkami na ścianę i wyborem lubianych przez małych Amerykanów książek, przesłano do tworzonych bibliotek¹⁰.

Przypadające na okres międzywojnia rosnące zainteresowanie rozwojem psychicznym i fizycznym dziecka, jak również pozostające w związku z tym zinstytucjonalizowanie obszarów kształtujących młodych obywateli (opieka zdrowotna, placówki edukacyjne i opiekuńcze) żywotnie wpływały na zwiększenie dyskusji na temat bibliotek dla dzieci. Powoli wśród bibliotekarzy spoza terenu USA krystalizacji zaczęło ulegać przekonanie o konieczności adaptacji usług biblioteki publicznej do potrzeb dzieci. Na wewnątrz księżnicy wpływały przenikające do środowiska bibliotekarzy koncepcje pedagogiczne Friedricha Froebela i innych innowatorów procesu edukacyjnego. Dyskusji poddawano nawet kolor ścian, gdzieśkolwiek angażowano profesjonalnych dekoratorów w celu dobrania ciepłej i przyjaznej palety kolorów. Opublikowany w 1932 r. podręcznik Sayersa zawierał opis idealnego pod względem wyposażenia oddziału dziecięcego: wystrój miał być jasny i żywy, a także odwołujący się do klimatu prywatnego domu, przy oknach wisiały zasłony, ściany miały być pokryte obrazami. Przytulny kominek i wpasowane wokół niego siedzisko gwarantowało poczucie bezpieczeństwa. Meble z jednej strony miały być dopasowane rozmiarem do wzrostu dzieci, z drugiej zaś do wykonywanych czynności – okrągłe stoły do wspólnej nauki i pracy z wydawnictwami encyklopedycznymi, ponadto biurka do samodzielnego odrabiania lekcji¹¹. Krzesła, najlepiej z wygodnym oparciem, miały jak najmniej przypominać te używane w szkole. Całości dopełniało nieprzytłaczające czytelników stanowisko bibliotekarza, którym w ówczesnych czasach była głównie kobieta; historycy sugerują, że koncepcje „przytulnej i domowej” biblioteki pozostawały w ścisłym związku z powszechną feminizacją tego

⁹ L. S. Jast, *Some impressions of American libraries*, Library Association Record, vol. 7: 1905, p. 63.

¹⁰ D. Mitts-Smith, *L'Heure Joyeuse: Educational and social reform in post-world War I Brussels*, Library Trends, vol. 55: 2007, no. 3, p. 466.

¹¹ W. C. B. Sayers, op. cit., pp. 106-107.

zawodu¹². Ta wyidealizowana poniekąd wizja pozostawała głównie na papierze; do nielicznych wyjątków zaliczano np. Bibliotekę Centralną w Croydon w Wielkiej Brytanii (szczególnie w latach 30. XX w.). Brytyjska Biblioteka Publiczna w Cross-Gates (Percival Leigh) w celu przygotowania miejsca na storytelling zastosowała w 1939 r. elektryczne ognisko z umieszczonymi wokół siedziskami. Nieco później rozpowszechnił się pomysł dekorowania ścian oddziałów dziecięcych wizerunkami znanych czytelnikom bohaterów książek, spotykano też wizerunki przedstawicieli różnych krajów towarzyszących naściennej mapie świata¹³.

Charakterystyczne dla okresu międzywojennego w projektowaniu wnętrz bibliotek publicznych dla dzieci, zwłaszcza w krajach anglosaskich, było przejście od surowego, atmosferą przypominającego sztywne zasady szkolne wystroju do tendencji akcentujących otwartość, komfort, prawo do intymności oraz kształcenie dziecięcych estetycznych gustów. Dla wielu krajów, zwłaszcza mniej rozwiniętych, zagadnienie projektowania przestrzeni dla dzieci w bibliotece publicznej pojawiło się wraz z budową (często od podstaw) i rozwojem sieci bibliotecznych. Korzystano wtedy najczęściej z wzorców anglo-amerykańskich, przejmując większość z zaimplementowanych w bibliotekach koncepcji.

Proces kształtowania architektury i przestrzeni pomieszczeń bibliotecznych dla dzieci w drugiej połowie XX w. (po 1945 r.) jest zagadnieniem bardzo zróżnicowanym, zależnym głównie od stopnia zaawansowania i rozwoju sieci bibliotek publicznych w poszczególnych państwach świata. Można jednakże na przykładzie księżnic amerykańskich i europejskich prześledzić trendy wyznaczające w tym okresie kierunki zmian. Biblioteki budowane po II wojnie światowej, zwłaszcza w latach 60.-90., oferowały dzieciom znacznie lepsze warunki, do zbiorów z wolnym dostępem dodając pomieszczenie, w którym odbywały się sesje opowiadania bajek i historii (z ang. *storytellingu*) lub zajęcia artystyczne. Wiele placówek poprawiło też jakość infrastruktury dzięki budowie miejsc na wózki, łazienek dla młodszych dzieci, pamiętając nawet o przewijakach i fotelach bujanych dla rodziców.

Konieczność likwidacji zniszczeń powojennych w wielu krajach Europy spowodowała zepchnięcie potrzeb kulturalnych na drugi plan, co miało niepoślednie znaczenie również dla infrastruktury bibliotecznej. Dopiero w połowie lat 70., na fali korzystnych dla gospodarek państw demokratycznej Europy zmian, nastąpił boom inwestycyjny skutkujący powstaniem wielu nowoczesnych budynków reprezentujących najnowsze trendy architektoniczne. W tym właśnie czasie do głosu doszedł, sięgający swymi początkami przełomu XIX i XX w., styl „otwartej przestrzeni” (ang. *open space, open plan design, free plan, fluid plan*). Wywodzący się z tradycyjnej japońskiej architektury, a następnie rozwinięty przez ruch Arts-and-Crafts, zyskał wielką popularność dzięki zastosowaniu nowych technologii budowlanych oraz ożywcym w filozofii, sztuce i nauce prądom przekładającym się na wizje architektów. Przenikanie „otwartego” stylu do budownictwa mieszkalnego i przemysłowego (np. wielkopowierzchniowe biura) prowadziło nieuchronnie do rewolucji również w placówkach kulturalnych i edukacyjnych. Zaadaptowanie koncepcji w projektowaniu

¹² A. Black, C. Rankin, op. cit, p. 17.

¹³ Ibidem, p. 19.

bibliotecznym zbiegło się z rozprzestrzeniającym się rozwojem stylu modernistycznego lat 50. i 60. Pionierem i przykładem dla innych europejskich księżnic były kraje skandynawskie, gdzie przyjęto założenie, że otwarta przestrzeń przekształca bibliotekę z miejsca zinstytucjonalizowanego, podzielonego sztywnymi oddziałami i ścianami, w bardziej nieformalne, elastyczne i sprzyjające kontaktom.

Niezbędne w niektórych przypadkach dzielenie przestrzeni osiągnano za pomocą specjalnie dobranych mebli i innych przenośnych elementów¹⁴. „Otwarty” styl był też postrzegany przez projektantów i inwestorów jako bardziej efektywny sposób planowania budynku, dając możliwość w miarę swobodnej transformacji wewnątrz zgodnie z pojawiającymi się w perspektywie co najmniej kilkunastu kolejnych lat potrzebami. Dzięki otwartemu planowi łatwiej było integrować usługi biblioteczne dla dzieci z usługami świadczonymi w pozostałych oddziałach, przy okazji wpisując je na stałe w wizerunek biblioteki publicznej. W latach 60. i 70. tego typu budownictwo biblioteczne stało się niezwykle popularne na terenie Wielkiej Brytanii¹⁵. Odnowiona w 1960 r. biblioteka Ormeau Road (Belfast, Irlandia Północna) jedną trzecią przestrzeni oddawała do użytku dzieci, nie oddzielając jej fizycznie od części dla dorosłych; jedynym wyznacznikiem był nieco obniżony sufit w dziale dziecięcym i wyposażenie dostosowane do wzrostu młodszych czytelników. Pochodzący również ze Skandynawii pomysł umieszczania działu dziecięcego na antresoli cieszył się przez pewien czas popularnością, ale ostatecznie został uznany za нефunkcjonalny, biorąc pod uwagę bezpieczeństwo dzieci i konieczność zapewnienia dodatkowego personelu, i odtąd najchętniej wykorzystywanym rozwiązaniem było planowanie tego działu na parterze¹⁶. Naturalnie, mimo wyraźnego zainteresowania i licznych implementacji stylu otwartego, nie brakowało bibliotek budowanych według tradycyjnego pojmowania funkcji bibliotecznych, zwłaszcza w krajach o gorszych uwarunkowaniach finansowych i indywidualnym podejściu do rozwoju bibliotekarstwa publicznego.

W latach 70. i 80. w państwach Europy Zachodniej zauważalny był nurt w refleksji teoretycznej ówczesnych bibliotekoznawców – bibliotekarstwo społeczne (ang. *community librarianship*). Celem działań bibliotecznych według propagatorów tego nurtu było skupienie się na obsłudze użytkowników znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej, co próbowano osiągnąć poprzez odinstytucjonalizowanie księżnicy i wyjście z jej ofertą poza mury budynku.

To również czas baczniejszego przyjrzenia się potrzebom kulturalnym, czytelnickým i informacyjnym dzieci oraz krystalizacji strategii bibliotecznych skierowanych do niewydzielanej wcześniej grupy – młodzieży. Jednocześnie toczono dyskusje nad kształtem i wyposażeniem księżnic dla nastolatków, biorąc pod uwagę ich gusta, preferencje i zainteresowania. Oddział dla młodzieży zorganizowany w 1985 r. w Bibliotece Centralnej w Bradford (Wielka Brytania) – pod nazwą „Xchange” – uznany

¹⁴ S. Plovgaard, *Building layout in Denmark*, [w:] *Design of the library*, ed. K. M. Newbury, Penge 1960, pp. 20-21.

¹⁵ A. Black, C. Rankin, op. cit., p. 23.

¹⁶ E. Maxwell, *The planning and design of children's libraries*, *Library Management*, , vol. 14: 1993, no. 7, p. 24.

został za „elegancki i modny, dzięki użyciu jasnych i wyrafinowanych mebli [...] dążąc do stworzenia atmosfery pomiędzy księgarnią a kawiarnią”¹⁷.

Lata 90. to czas rozpowszechniania koncepcji bibliotekarstwa dla dzieci najmłodszych i ich rodzin. Z dzisiejszej perspektywy możemy uznać, iż był to jeden z trendów, jakie w silnym stopniu przyczyniły się do trwałej zmiany w architekturze bibliotek publicznych. Przyjęcie do grona „czytelników” dzieci do 3. roku życia oznaczało zwrócenie baczniejszej uwagi na problem bezpiecznych mebli i wnętrz, jak również włączenie do zestawu zalecanych elementów wystroju, np. przewijaka. Wytyczne IFLA w ogólny sposób definiowały konieczność dostosowania przestrzeni, wspominając o miejscu „dostępnym, atrakcyjnym, bezpiecznym, niezmiennym. Nie powinno być żadnych barier uniemożliwiających dostęp, jak np. pięter bez windy, zbyt ciężkich drzwi, miejsc niebezpiecznych dla maluchów, które raczkują lub zaczynają chodzić”¹⁸.

Coraz częstsze postrzeganie biblioteki publicznej jako demokratycznego i wolnego od uprzedzeń miejsca wpłynęło na wykorzystywanie jej w procesie dialogu społecznego. To z kolei pośrednio skutkowało włączeniem do planów architektonicznych dodatkowego pomieszczenia pełniącego różnorodną rolę – sali spotkań, wykładowej, zajęciowej oraz szkoleniowej.

Na przemiany w projektowaniu bibliotek w ostatnich latach istotnie wpłynął sposób urządzania mieszkań i domów w krajach wysoko uprzemysłowionych, dążący do osiągnięcia „strefy komfortu” opartej na zachowaniu ludzi wobec wyzwań otaczającego ich świata. Wynikająca niejednokrotnie z lęku przed światem zewnętrznym potrzeba stworzenia przytulnej i przewidywalnej przestrzeni w pewnym stopniu została zaimplementowana na terenie biblioteki rozumianej jako miejsce bezpieczne i otwarte dla każdego. W podobnym stylu zresztą projektowane są inne publiczne przestrzenie, takie jak kawiarnie i księgarnie, stałym elementem wyposażenia czyniąc wygodne fotele, sofy i siedziska, a w wielu przypadkach zacierając wręcz granicę między tymi instytucjami poprzez oferowanie kawy w księgarni i książek (prasy) w kawiarni. Stąd też wziął się ogólnie przyjęty trend budowania przestrzeni do zabawy, wyrażający się w udostępnianiu zabawek, gier i placów zabaw na terenie biblioteki, co stanowić może zachętę do alternatywnego sposobu spędzenia czasu z rodziną. W przypadku bibliotek dla dzieci trend tworzenia „strefy komfortu” jest szczególnie zauważalny jako odpowiedź na potrzeby całej rodziny. W Danii przy projektowaniu przestrzeni bibliotecznych korzystano z doświadczeń i wskazówek firmy IKEA¹⁹, natomiast implementowane w pozostałych krajach europejskich rozwiązania w zakresie wystroju wnętrz w dużym stopniu w następnych latach odwzorowywały pomysły skandynawskie.

¹⁷ J. Nicholson, H. Pain-Lewins, *The teenage library in Bradford: an evaluation of Xchange*, Journal of Librarianship, vol. 20: 1988, no. 3, p. 206.

¹⁸ *Wytyczne IFLA dla bibliotek obsługujących niemowlęta i małe dzieci (do 3 lat)*, [w:] *Dzieci, młodzież - Internet - biblioteka: wytyczne IFLA Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży*, red. G. Lewandowicz-Nosal, E. B. Zybort, Warszawa 2009, s. 23. Zob. też: *Wytyczne IFLA dla bibliotek obsługujących dzieci w wieku 0-18 lat* [online], oprac. C. Rankin, tłum. i oprac. pol. D. Grabowska, G. Lewandowicz-Nosal, współprac. R. Brzóska, 2020 [dostęp 18 marca 2020]. Dostępny w World Wide Web: https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-pl.pdf.

¹⁹ M. C. Madsen, *Denmark: the room as mediator: interview with project manager*, Scandinavian Public Library Quarterly, vol. 41: 2008, no. 3.

Wspomniane „strefy komfortu”, jakkolwiek niosące ze sobą pozytywny ładunek społeczno-emocjonalny, wprowadziły również do bibliotek lat 80. i 90. elementy popkulturowego kiczu, czerpiąc inspiracje m.in. z popularnych kreskówek. Znanе pod określeniem „disneizacji” zjawisko zostało przez badaczy uznane za jedną z najmocniej oddziałujących na wyobraźnię dzieci koncepcję, podporządkowując rodzinne aktywności rozrywce i konsumpcji (w literaturze pojawia się w tym kontekście również pojęcie „macdonaldyzacji” odwołujące się do wszechobecnej komercji i konsumpcji dóbr kultury)²⁰. Wykorzystywanie kojarzonej powszechnie z produkcjami Disneya przejawiskowej kolorystyki i komiksowej przesady w szczegółach w celu uatrakcyjnienia przestrzeni bibliotecznej jest krytykowane przez znawców, którzy przeciwstawiają się obecności kiczu, zwłaszcza w instytucjach kultury.

W tym miejscu warto zastanowić się nad działaniami obecnymi w bibliotekarstwie dziecięcym od lat 80., mającymi na celu projektowanie wnętrz o z góry ustalonych motywach lub stylach (ang. *theming*), które również w pewnym stopniu wywodzą się z obszaru wpływu koncernu Disneya na masowe postrzeganie rzeczywistości. Zapewnienie motywu lub tematu – termin występujący w polu badawczym socjologii miast – stosuje się w przypadku potrzeby użycia nadrzędnego tematu w celu stworzenia holistycznej i zintegrowanej organizacji przestrzennej miejsca o charakterze konsumpcyjnym i często służy jako część strategii różnicowania usług przez ich dostawców (restauracji, sklepów, centrów handlowych itp.)²¹. Celem takiego działania jest głównie dostosowanie placówek do zapisanych w świadomości ludzi wyobrażeń i oczekiwań, a bardziej przyziemnie – zwiększenia zysków²². Najbardziej znane przykłady „tematyczności”, od których następnie trend ten zapożyczano, to parki rozrywki (np. Disneya) oraz sieci restauracji, ale można już obserwować wykorzystywanie tej koncepcji w placówkach kulturalnych, m.in. muzeach. Niektóre z nich oferują wystawy dla dzieci oparte na interaktywności, codziennej dostępności, stawiających znak równości między nauką i zabawą²³ (w ich gronie jest Muzeum Historii Naturalnej w Londynie z kolekcją poświęconą epoce dinozaurów, gdzie można doświadczyć widoku „żywego” T-Rexa). Jedną z pierwszych bibliotek publicznych dla dzieci (koniec lat 80. XX w.), które użyły tej koncepcji, była Biblioteka Miejska w Waterthorpe (Sheffield, Wielka Brytania). W tym przypadku wykorzystano motyw średniowieczny, konstruując budkę wyposażoną w system dźwiękowy (odsłuchiowano bajki) i umieszczając u jej wejścia plastikowego smoka²⁴. Te i inne elementy popkultury silnie wpływały pod koniec XX w. na tworzenie nowych struktur i wizerunku bibliotek publicznych dla dzieci poprzez dostosowywanie się do przyzwyczajzeń i oczekiwań czytelników, a szczególnie rodzin.

²⁰ A. Bryman, *The Disneyization of society*, London 2004, p. 13.

²¹ M. Gottdiener, *The Theming of America: dreams, media fantasies, and themed environments*, Boulder 2001.

²² A. Bryman, op. cit., p. 53.

²³ H. Maximea, *Exhibition galleries*, [in:] *The manual of museum exhibitions*, eds. B. Lord, G. D. Lord, Lanham 2002, p. 35.

²⁴ A. Black, C. Rankin, op. cit., p. 33.

Architektura bibliotek dla dzieci – współcześnie

Obecnie bardziej niż kiedykolwiek potrzebne jest racjonalne podejście do przestrzeni tworzącej bibliotekę dla dzieci, gdyż dla nich, dla grupy użytkowników mocno przywiązanych już do zdobyczy technologii i wszechobecnych elektronicznych mediów, budynek biblioteki od dawna już nie jest atrakcyjny jako nieobudowana niczym wypożyczalnia książek. Stąd zabiegi, aby budynek i wyposażenie uczynić optymalnymi, odwołującymi się zarówno do zainteresowań dziecka, jak i wspomnianej potrzeby komfortu. Do elementów współtworzących dobrą atmosferę i przestrzeń dla realizacji celów biblioteki dziecięcej należy np. zróżnicowanie przestrzeni działań – aktywnej i cichej, społecznej i prywatnej, które będą zachęcać do korzystania z oferty placówki. Warto sięgać po technologie, takie jak interaktywne instalacje skłaniające do ruchu (np. mapowanie). Istotnym aspektem projektowania przestrzeni bibliotecznej jest dopasowanie poszczególnych elementów wystroju do wieku dzieci. Projektowanie budynku bibliotecznego dla dzieci ma uwzględniać potrzeby rodziców i opiekunów, chociażby poprzez zaoferowanie miejsca do odpoczynku i wyciszenia się (np. pokój do karmienia niemowląt). Wielu ekspertów zwraca uwagę na rolę miejsc „odosobnienia” w przestrzeni bibliotecznej, z której w bezpiecznych warunkach mogą korzystać dzieci i młodzież. Przybierają one często postać budowli (np. zamek z książek) lub pół-zamkniętych konstrukcji z regałów, co istotne – wyposażonych w wygodne siedziska, poduszki, kanapy, pufy itd. Tam, gdzie to możliwe, optuje się za wygospodarowaniem miejsca na ruch i zabawę, które przy użyciu odpowiednich rekwizytów również mogą wpływać na rozwój małej i dużej motoryki oraz alfabetyzacji. W projektowaniu przestrzeni bibliotecznej proponuje się angażowanie wszystkich zmysłów – wzroku, zapachu, dotyku, słuchu, a nawet smaku, aby łatwiej było dzieciom nabyć pożądane umiejętności w procesie uczenia się. Pozytywne wspomnienia, jakie po takich seansach zostają maluchom w pamięci, mogą przełożyć się na chęć ponownych odwiedzin²⁵.

Projektowanie nowoczesnych wnętrz biblioteki dziecięcej charakteryzuje się wielowymiarowością. Ich adaptacja jest szczególnie ważna w obecnych czasach ze względu na rosnące koszty budowy oraz szybkie tempo przemian we współczesnym świecie. Trudno przewidzieć, jakie tendencje w programowaniu usług dla dzieci będą dominowały za kilkanaście lat, dlatego zaleca się elastyczne podejście do projektowania wnętrz, w czym najczęściej pomagają zastosowanie regałów na kółkach, przesuwanych szklanych drzwi; sprawdzają się też wielofunkcyjne pomieszczenia. W wielu bibliotekach stosuje się zestawy regałów w kształcie półokręgu, które mogą pomieścić książki, czasopisma, filmy, a jednocześnie być podstawą dla biurka z monitorem i tworzyć bezpieczny azyl dla wygodnego siedziska.

Równie istotne jest zapewnienie optymalnej dostępności, co uzyskuje się np. dzięki dopasowaniu regałów i innego meblowania do wzrostu dzieci (jako maksymalną wysokość przyjmuje się 150 cm, natomiast za idealną uznaje się 110 cm)²⁶.

²⁵ T. E. Lesneski, *How to design library space with kids in mind*. Library Journal [online] 2012, [dostęp 12 maja 2018]. Dostępny w World Wide Web: <http://lj.libraryjournal.com/2012/10/buildings/lbd/how-to-design-library-space-with-kids-in-mind-library-by-design-fall-2012>.

²⁶ K. R. T. Imhoff, op. cit., p. 135.

Przygotowuje się też miejsce na wózki dziecięce i przemieszczanie się z nimi. Dostępność odnosi się ponadto do sposobu eksponowania kolekcji (przykładem zasada „face out”, czyli prezentowanie książek okładką na zewnątrz). Stanowiska bibliotekarzy oraz stoły dla czytelników powinny być dostępne zarówno dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, jak i młodszych dzieci. W placówkach położonych na przedmieściach i na wsi istotna dla czytelnika będzie opcja darmowego parkingu, ewentualnie stojaka na rowery. Nowe lokale w miarę możliwości projektuje się na parterze, a tam, gdzie nie jest to osiągalne, dba się o ułatwienie dostępu do biblioteki dla wózków (podjazd lub winda). Nawet wejście do budynku może stanowić problem dla osób niepełnosprawnych oraz rodziców z wózkami, jeśli drzwi są zbyt ciężkie; rozwiązaniem jest zamontowanie drzwi automatycznych, których bodajże jedynym mankamentem jest powodowanie przeciągów podczas intensywnego użytkowania. Stawiając na pierwszym planie aspekt dostępności, wiele placówek jest umieszczanych na terenie punktów o charakterze publiczno-usługowym, czego najlepszym przykładem są dworce kolejowe/autobusowe. Jednym z przykładów funkcjonujących w Polsce od maja 2017 r. jest Biblioteka Publiczna funkcjonująca w budynku Dworca Głównego Polskich Kolei Państwowych we Wrocławiu.

Estetyka odgrywa zasadniczą rolę już na etapie projektowania głównego wejścia do biblioteki oraz systemu wizualnego rozmieszczonego w całym budynku. Zaleca się wykorzystanie zdecydowanych kolorów w celu wyraźnego oddzielenia poszczególnych przestrzeni. W procesie dekorowania pomieszczeń można pozyskać do współpracy lokalnych artystów, znanych ilustratorów książek dla dzieci; można też to zadanie zlecić małym czytelnikom. W przypadku systemu identyfikacji wizualnej, zwłaszcza w bibliotece dziecięcej, świetnie sprawdzają się symbole intuicyjnie określające pewien zakres tematyczny. Porzuca się formalny język używany w bibliotekach na rzecz bardziej zrozumiałego dla dzieci – np. nad stanowiskiem bibliotekarza umieszczając napis „Pomocy!” („Help!”)²⁷. Planując umeblowanie, warto pamiętać o tym, że dzieci lubią atrakcyjnie przedstawione interaktywne obiekty, stąd ogromne powodzenie wszelkiego rodzaju miejsc do zabawy, wspinania się i chowania. Oko dziecka podobnie będą cieszyć nietypowe regały i półki na książki.

Coraz częściej na miejsce funkcjonowania biblioteki publicznej wybiera się centra handlowe, chętnie odwiedzane przez potencjalnych czytelników. Nie bez powodu w ostatnich kilkunastu latach w wielu krajach wzrosła liczba oddziałów bibliotecznych otwieranych na terenie sklepów wielkopowierzchniowych, obok sklepów, restauracji, kin i punktów usługowych. Niezależnie od zawsze obecnych w dyskusji głosów negujących niżenie kultury do poziomu łatwo dostępnej komercji i rozrywki, statystyki wykazują wzrost liczby odwiedzin i wypożyczeń w tego typu

²⁷ Ibidem, p. 138.

filiach w stosunku do innych, tradycyjnie ulokowanych bibliotek²⁸. Niewątpliwą zaletą takich rozwiązań architektonicznych jest z reguły duża powierzchnia do zagospodarowania i wykorzystanie stylu „open space”, co sprawia, że każdy użytkownik może znaleźć swoje ulubione miejsce, a biblioteka ma szansę zaoferować wiele pożądanych przez czytelników udogodnień (innym istotnym aspektem ich popularności jest szeroka dostępność godzinowa w stosunku do placówek działających poza centrum).

Przykłady takich rozwiązań możemy znaleźć w zasadzie w każdym państwie europejskim i poza Starym Kontynentem – pierwsze biblioteki publiczne zlokalizowane na terenie centrów handlowych otwarto w Singapurze w 1996 r. (w 2013 r. było ich już 12)²⁹. W Norwegii i innych krajach tego regionu zwraca się szczególnie uwagę na multifunkcyjność placówek kultury, łącząc w jednym budynku (lub kompleksie budynków) bibliotekę publiczną, kino, galerię sztuki, teatr, księgarnię oraz wiele innych punktów komercyjnych, a czasami i biurowych. Jedną z najbardziej znanych bibliotek tego typu na terenie Skandynawii jest duńska Biblioteka Główna w Hjørring otwarta w 2008 r., która zajmuje pierwsze piętro 40-sklepowego centrum handlowego. Dysponując powierzchnią ponad 5 tys. m², dzięki współpracy z projektantami wnętrz, możliwe było stworzenie miejsca chętnie odwiedzanego przez dzieci. Z myślą o nich powstały meble kryjące w sobie wiele ustronnych siedzisk, angażujące do ruchu fizycznego (m.in. zjeżdżalnia). Charakterystyczna dla tej biblioteki czerwona wstęga, ciągnąca się przez wszystkie części placówki, w ciekawy sposób spaja otwartą przestrzeń, w jednym miejscu pełniąc funkcję stołu, gdzie indziej elementu pomocniczego w poruszaniu się po bibliotece³⁰. W niektórych bibliotekach skandynawskich (również w Hjørring) można spotkać akcent dedykowany rodzicom poprzez wydzielenie specjalnego miejsca do odpoczynku pod nazwą „V.I.P. – Very Important Parents” (Bardzo Ważni Rodzice). Rozwiązanie to szybko zyskało uznanie wśród bibliotekarzy i zostało następnie zaimplementowane w wielu innych placówkach na terenie Skandynawii. W Polsce przykłady tego typu księżnic znajdziemy w Olsztynie (Abecadło – 2006), Gdańsku (Manhattan – 2012), Gliwicach (Biblioforum – 2015) i Sopocie (Sopoteka – 2015).

W niektórych krajach do dyskusji nad przyszłością usług bibliotecznych dla dzieci i związanej z nimi infrastruktury zaproszono same dzieci. Projekty takie, uwzględniające głos potencjalnych małych użytkowników, doczekały się realizacji m.in. w Danii („Children’s Interactive Library” – Biblioteka Publiczna w Aarhus)³¹,

²⁸ Manhattan, filia Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Gdańsku, generuje największą liczbę czytelników wśród trzydziestu filii sieci, co daje aż 25 proc. całego ruchu bibliotecznego w mieście. Do otwartej w 2012 r. biblioteki w centrum handlowym w ciągu 10 miesięcy zapisało się 23 tys. czytelników i zanotowano prawie 170 tys. odwiedzin (*Gdańsk chodzi do biblioteki*. Stogi.info.pl [online] [dostęp 18 marca 2020]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.stogi.info.pl/pl/wiadomosci/komunikaty-i-ogoszenia/2030-gdask-chodzi-do-biblioteki/>).

²⁹ F. A. Abdullah, *Inside a 'shopping mall' library: a look at Singapore's Senkang Public Library*, Focus on International Library and Information Work, vol. 44: 2013, no. 2, pp. 47-51.

³⁰ T. Lunden, *The red thread – new central library in Hjørring, Denmark*, 2009 [online] [dostęp 18 marca 2020]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ifla.org/past-wlic/2009/103-lunden-en.pdf>.

³¹ E. Eriksso, P. G. Krogh, A. Lykke-Olesen, *Inquiry into libraries – a design approach to children's interactive library*, [in:] *Design Inquiries* [online] 2007 [dostęp 18 marca 2020]. Dostępny w World Wide Web: <http://kollision.dk/pdf/nordes2007.pdf>.

Szwecji („Mars Express”)³², Holandii („Library of 100 Talents” – Heerhugowaard)³³ i Turcji³⁴. Holenderskie Stowarzyszenie Bibliotek (Dutch Library Association) w 2003 r. zapoczątkowało projekt bazujący na teorii inteligencji wielorakiej Howarda Gardnera. Uczestnicy badania, rekrutujący się z 10 szkół, z chęcią brali udział w projektowaniu i meblowaniu hipotetycznego budynku. Jak nietrudno się domyślić, do zestawu obowiązkowych elementów wymarzonej biblioteki dzieci zaliczyły m.in. przytulne pomieszczenia, małe pokoje do czytania, darmowy Internet, ale też pokój do „wyluzowania się” (z zakazem wstępu dla rodziców), bar z darmową czekoladą, muzykę, żywe zwierzęta, boisko do piłki nożnej ze sztuczną nawierzchnią, oddzielne pomieszczenia dla dziewczynek i chłopców; jest to, ogólnie określona, „biblioteka zmieniająca się codziennie”. Za istotne respondenci uznali również możliwość organizacji na terenie biblioteki letniego bibliotecznego obozu z dyskoteką oraz noclegów. Konsultacje z bibliotekarzami i architektami, po uwzględnieniu realnych do wprowadzenia pomysłów dzieci, zaowocowały stworzeniem „Biblioteki 100 Talentów”. Mieści się ona na ostatnim piętrze budynku, meble ustawiono na planie okręgu, postarano się również o wydzielenie bogatej kolekcji multimedialnej, miejsc do nauki i odpoczynku.

Architektura bibliotek dla dzieci w Polsce – przykłady realizacji

Przykłady ciekawie zrealizowanych projektów nowych budynków bibliotek lub renowacji już istniejących można z powodzeniem znaleźć w naszym kraju. Odświeżone wnętrza przyciągają wzrok i zachęcają młodych czytelników do spędzenia czasu na lekturze. Przestrzeń biblioteczna coraz częściej uwzględnia specyficzne potrzeby dzieci, co widać zarówno w umeblowaniu, jak i układzie poszczególnych części pomieszczeń. Równie ważna, co widać w realizacjach, jest warstwa graficzna przekładająca się na dobór kolorów pomieszczeń i znaków informacyjnych. Wśród wielu tego typu bibliotek w Polsce można wspomnieć chociażby o Gminnej Bibliotece Publicznej w Adamowie (woj. lubelskie), łączącej w jednym budynku oddział dla dorosłych i dzieci. Strefę dla dzieci wyróżniono od reszty pomieszczeń akcentami kolorystycznymi³⁵. Jedną z pierwszych bibliotek zaprojektowanych specjalnie dla dzieci, zwłaszcza najmłodszych, była wspomniana wcześniej filia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie „Abecadło”, która powstała w części galerii handlowej. Przez wiele lat była wzorcowym przykładem przestrzeni bibliotecznej pod względem aranżacji wnętrza, kolorystyki oraz umeblowania dostosowanych do potrzeb małych

³² L. Claesson, *The key to future libraries for children and young people*, Scandinavian Public Library Quarterly [online] 2008, vol. 3, pp. 10-11 [dostęp 18 marca 2020]. Dostępny w World Wide Web: <https://bibliotek.dk/da/moreinfo/netarchive/870971-tsart%253A33349521>.

³³ M. Mosch, K. Bertrams, *Library of 100 Talents – Heerhugowaard, Netherlands* [online], 2009 [dostęp 18 marca 2020]. Dostępny w World Wide Web: <https://www.ifla.org/past-wic/2009/103-bertrams-en.pdf>.

³⁴ H. I. Ónal, *Designing tomorrow's libraries with children's views* [online], 2009 [dostęp 18 marca 2020]. Dostępny w World Wide Web: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.150.8885&rep=rep1&type=pdf>.

³⁵ Gminna Biblioteka Publiczna w Adamowie [online] [dostęp 30 lipca 2021]. Dostępny w World Wide Web: <http://gbpadamow.naszabiblioteka.com/>.

czytelników³⁶. Następne lata przyniosą kolejne realizacje warte odnotowania, np. Mediatekę (MeMo), filię Biblioteki Miejskiej w Łodzi usytuowaną w ścisłym centrum miasta, niedaleko ul. Piotrkowskiej. Biblioteka ta będzie służyć przede wszystkim czytelnikom dorosłym i młodzieży, ale z nowoczesnego księgozbioru i pomieszczeń (pracownie warsztatowe i multimedialne) skorzystają zapewne i młodszy czytelnicy³⁷.

Zakończenie

Architektura bibliotek dla dzieci była ściśle związana ze zmianami zachodzącymi w postrzeganiu dzieci jako członków społeczeństwa i dostrzeżeniu ich odrębności, co odzwierciedlało się m.in. w międzynarodowym uznaniu ich praw. Powszechne na przełomie XIX i XX w. upatrywanie funkcji przestrzeni bibliotecznej jako czytelnicy i wypożyczalni książek, w połowie ubiegłego wieku przekształcało się powoli w kierunku podejścia skoncentrowanego na potrzebach młodego użytkownika (ang. *user-centric approach*), aby obecnie atencją otoczyć całą rodzinę. Efektem jest stopniowa rezygnacja z budowy autonomicznych oddziałów dla dzieci na rzecz pomieszczeń służących wszystkim grupom wiekowym przy jednoczesnym zastosowaniu subtelnych środków oddzielania przestrzeni. Współczesne przykłady rozwiązań architektonicznych stosowanych w modernizowanych lub budowanych od podstaw lokali bibliotecznych (również w Polsce) stanowią dowód na uwzględnianie potrzeb czytelnika, nawet najmłodszego.

Bibliografia

- Abdullah, Farah Adilla. 2013. "Inside a 'shopping mall' library: a look at Singapore's Senkang Public Library". *Focus on International Library and Information Work* 2013 44(2): 47-51.
- Ballinger, John. 1903. "Children's reading halls". *Library Association Record* 5: 552-558.
- Black, Alistair, Carolyn Rankin. 2011. "The history of children's library design: continuities and discontinuities". In *Designing library space for children*, edited by K. Latimer, A. Cranfield, I. Bon, 7-28. Berlin/Monachium: De Gruyter Saur.
- Bryman, Alan. 2004. *The Disneyization of society*. London: Thousand Oaks.
- Claesson, Lo. 2008. "The key to future libraries for children and young people". *Scandinavian Public Library Quarterly* 3: 10-11. <https://bibliotek.dk/da/moreinfo/netarchive/870971-tsart%253A33349521>.
- Eriksson, Eva, Peter Gall Krogh, and Andreas Lykke-Olesen. 2007. "Inquiry into libraries – a design approach to children's interactive library" [in:] *Design Inquiries*. <http://kollision.dk/pdf/nordes2007.pdf>.
- Gottdiener, Mark. 2001. *The Theming of America: dreams, media fantasies, and themed environments*. Boulder 2001: Westview Press.

³⁶ Abecadlo. Biblioteka dla dzieci [online] [dostęp 30 lipca 2021]. Dostępny w World Wide Web: <https://abecadlo.olsztyn.pl/>.

³⁷ Powstaje największa biblioteka multimedialna w Łodzi [online], 13.02.2020 [dostęp 30 lipca 2021] <https://uml.lodz.pl/aktualnosci/arttykul/powstaje-najwieksza-biblioteka-multimedialna-wlodzi-id32908/2020/2/13/>.

- Imhoff, Kathleen R. T. 2011. "Children's spaces from around the world" [in:] *Designing library space for children*, edited by. K. Latimer, A. Cranfield, I. Bon, 131-142. Monachium: De Gruyter Sau.
- International Federation of Library Associations. 2009. „Wytyczne IFLA dla bibliotek obsługujących niemowlęta i małe dzieci (do 3 lat)” [w:] *Dzieci, młodzież - Internet - biblioteka: wytyczne IFLA Sekcji Bibliotek dla Dzieci i Młodzieży*, red. G. Lewandowicz-Nosal, E. B. Zybert, 13-48. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.
- Rankin, Carolyn. 2018. *Wytyczne IFLA dla bibliotek obsługujących dzieci w wieku 0-18 lat*. tłum. i oprac. pol. D. Grabowska, G. Lewandowicz-Nosal, współprac. R. Brzóska. https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-pl.pdf.
- Jast, L. Stanley. 1905. "Some impressions of American libraries". *Library Association Record* 7: 63-64.
- Konieczna, Danuta. 2006. „Współczesne trendy architektury bibliotecznej a zmieniające się wymagania użytkowników bibliotek” [w:] *Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? II Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej*, Łódź, 19-21 czerwca 2006 r. Materiały Konferencyjne, Łódź (Poland), 19-21 June 2006, 217-228. Łódź: Biblioteka Politechniki Łódzkiej.
- Kruszewski. Tomasz. 2017. „Modernizm i neomodernizm: architektura bibliotek publicznych w Polsce na początku XXI wieku” [w:] *Biblioteka publiczna w przestrzeni społecznej: księga jubileuszowa z okazji 100-lecia działalności Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi*, red. J. Ladorucki, 87-98. Łódź: Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi.
- Latimer, Karen [et al.]. 2011. *Designing library space for children*. Berlin/Monachium: De Gruyter Saur.
- Lesneski, Traci Engel. 2012. "How to design library space with kids in mind". *Library Journal*. <http://lj.libraryjournal.com/2012/10/buildings/lbd/how-to-design-library-space-with-kids-in-mind-library-by-design-fall-2012>.
- Lunden, Tone. 2009. "The red thread – new central library in Hjørring, Denmark". In *World Library and Information Congress: 75th IFLA General Conference and Council 23-27 August 2009, Milan, Italy*. <https://www.ifla.org/past-wlic/2009/103-lunden-en.pdf>.
- Madsen, Monica C. 2008. "Denmark: the room as mediator: interview with project manager". *Scandinavian Public Library Quarterly* 41 (3). <http://slq.nu/index20e8.html?article=denmark-the-room-as-mediator-interview-with-project-manager/>.
- Maximea, Heather. 2001. "Exhibition galleries" [in:] *The manual of museum exhibitions*, edited by. B. Lord, G. D. Lord, 143-195. Lanham: Altamira Press.
- Maxwell, Elizabeth. 1993. "The planning and design of children's libraries". *Library Management* 14(7): 23-35.
- Mitts-Smith, Debra. 2007. "L'Heure Joyeuse: Educational and social reform in post-world War I Brussels". *Library Trends* 55(3): 464-473.

- Mosch, Monique, Karen Bertrams. 2009. "Library of 100 Talents – Heerhugowaard, Netherlands" [in:] *World Library and Information Congress: 75th IFLA General Conference and Council 23-27 August 2009, Milan, Italy*. <https://www.ifla.org/past-wlic/2009/103-bertrams-en.pdf>.
- Nicholson, Janet, Helen Pain-Lewins. 1988. "The teenage library in Bradford: an evaluation of Xchange". *Journal of Librarianship* 20(3): 205-217.
- Önal, H. İnci. 2009. "Designing tomorrow's libraries with children's views." In *World Library and Information Congress: 75th IFLA General Conference and Council 23-27 August 2009, Milan, Italy*. https://pdfs.semanticscholar.org/4e3b/5c83eb5c10fc4d85df5395f382b94b81692c.pdf?_ga=2.200663726.1808651049.1584547388-1842155166.1584547388/.
- Plovgaard, Sven. 1960. "Building layout in Denmark" [in:] *Design of the library*, edited by K. M. Newbury, 20-21. Penge: Library Association London and Home Counties Branch.
- Sayers, W. C. Berwick. 1911. *The children's library: a practical manual for public, school and home libraries*. London: University of Michigan Library.
- Sayers, W. C. Berwick. 1932. *A manual of children's libraries*. London 1932: George Allen & Unwin Ltd.
- Stogi.info.pl. n.d. „Gdańsk chodzi do biblioteki”. *Stogi.info.pl*. Dostęp 18 marca, 2020. <http://www.stogi.info.pl/pl/wiadomoci/komunikaty-i-ogloszenia/2030-gdask-chodzi-do-biblioteki/>.
- Walczak-Niewiadomska, Agata. 2020. „Historia bibliotek publicznych dla dzieci (do 1914 roku).” In *Interdyscyplinarium nauk o mediach i kulturze*, red. M. Antczak, Z. Gruszka, 109-128. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Wiegand W. A., D. G. Davis, edited by. 2015. *Encyclopedia of library history*. New York: Routledge.

Agata Walczak-Niewiadomska

University of Łódź. Faculty of Philology

e-mail: agata.walczak-niewiadomska@uni.lodz.pl

ORCID: 0000-0002-9292-1805

Public libraries for children in architectural terms

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/FT.2021.004>

The text is available under a Creative Commons Attribution-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-ND 4.0).

Received: 24 III 2021

Approved: 10 VIII 2021

Doctor habilitatus Agata Walczak-Niewiadomska has been working as an assistant professor at the Department of Informatology and Bibliology at the University of Lodz since 2006. She is the author of four books and numerous articles devoted to the history of books in Kalisz, bibliological biography and children's librarianship. Since 2006, she has been associated with the Laboratory of the "Dictionary of Polish Book Employees" as a secretary, and since 2016 – as its manager. Deputy editor-in-chief of the journal "Acta Universitatis Lodzianis. Folia Librorum". Member of the Kalisz Society of Friends of Sciences. Coordinator of international cooperation and ERASMUS+ program at the Department of Informatology and Bibliology at the University of Łódź. Four-time winner of the Rector of the University of Gdańsk award. Her research interests include early and family literacy, children's librarianship, and bibliometric issues.

K**eywords:** public libraries; libraries for children; library architecture**A****bstract:** The issue of architecture of buildings intended for the public libraries regularly appeared on the pages of Polish and foreign scientific and professional periodicals. However, it was not often that the authors raised the topic in the context of space for the youngest category of readers – children. This work complements the state of knowledge in the Polish literature on the subject by presenting changes that have taken place over the years in the approach to designing buildings and interiors of public libraries for children.

Agata Walczak-Niewiadomska

Universität Łódź. Philologische Fakultät

E-Mail: agata.walczak-niewiadomska@uni.lodz.pl

ORCID: 0000-0002-9292-1805

Öffentliche Kinderbibliotheken aus architektonischer Sicht

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/FT.2021.004>

Dieser Text wird unter der Creative Commons-Lizenz Namensnennung-Keine Bearbeitungen 4.0 International (CC BY-ND 4.0) veröffentlicht.

Zugesandt: 24 III 2021

Angenommen: 10 VIII 2021

Dr. habil. Agata Walczak-Niewiadomska arbeitet seit 2006 als Dozentin am Lehrstuhl für Informatologie und Bibliologie der Universität Łódź. Sie ist Autorin von vier Büchern und zahlreichen Beiträgen zur Buchgeschichte in Kalisch, zur bibliologischen Biografistik und zum Kinderbibliothekswesen. Seit 2006 ist sie mit dem Arbeitsteam des Wörterbuchs der Mitarbeiter des polnischen Buches („Słownik pracowników książki polskiej“) als Sekretärin, seit 2016 – als seine Leiterin verbunden. Sie ist stellvertretende Redakteurin der Zeitschrift „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Librorum“, Mitglied der Kalischer Gesellschaft der Wissenschaftsfreunde, Koordinatorin der Zusammenarbeit mit dem Ausland und des Erasmus+ Programms am besagten Lehrstuhl der Universität Łódź. Sie wurde viermal mit dem Rektorpreis derselben Universität ausgezeichnet. Ihre Forschungsinteressen umfassen die frühe und familiäre Alphabetisierung, das Kinderbibliothekswesen sowie bibliometrische Fragen.

S **tichworte:** öffentliche Bibliotheken; Kinderbibliotheken, Bibliotheksarchitektur

Z **usammenfassung:** Die Architekturfragen der Gebäude, die die Bedürfnisse der öffentlichen Bibliotheken erfüllen sollten, erscheinen regelmäßig in den wissenschaftlichen und sachkundigen polnischen und ausländischen Zeitschriften. Nicht selten setzen sich die Autoren mit diesem Thema erst im Zusammenhang mit dem Raum für die jüngsten Leser, d. i. die Kinder auseinander. Die vorliegende Arbeit ergänzt den Wissensstand in der polnischen Sachliteratur und schildert die Änderungen, die über die Jahre im Bereich der Gebäude- und Innenarchitektur der öffentlichen Kinderbibliotheken stattfanden.